

Ks. JAN DYDUCH (Kraków)

ŻYCIE KAPŁANÓW W ŚWIEŁLE POSTANOWIEŃ DUSZPASTERSKIEGO SYNODU ARCHIDIECEZJI LWOWSKIEJ I DIECEZJI ŁUCKIEJ (1997)

Sobór watykański II naucza: „Wielokrotnie już obecnie Święty Sobór przypominał wszystkim wysoką godność stanu prezbiterów w Kościele. Ponieważ w odnowie Kościoła Chrystusowego stanowi temu wyznacza się bardzo ważną, a z dnia na dzień trudniejszą rolę, okazało się rzeczą nader pożyteczną szerzej i głębiej zająć się prezbiterami”¹. Synod lwowski, nawiązując do tej idei i zamierzając dokonać odnowy Kościoła lwowskiego i łuckiego, wiele miejsca poświęca odnowie życia kapłanów. Odnowa ta inspirowana jest wskazaniem Vaticanum II i przepisami nowego *Kodeksu prawa kanonicznego*, który przełożył na język prawniczy wskazania soborowe. Prześladowanie Kościoła lwowskiego – prowadzone przez totalitaryzm komunistyczny – zmierzające do jego eksterminacji, sprawiło, że nauczanie soboru watykańskiego II dociera tam z pewnym opóźnieniem.

DUCHOWOŚĆ KAPŁAŃSKA

Vaticanum II wzywa prezbiterów do doskonałości: Przez sakrament kapłaństwa prezbiterzy upodabniają się do Chrystusa kapłana, będąc sługami Głowy, by jako współpracownicy stanu biskupiego stawić i budować całe Jego Ciało, którym jest Kościół. Już w konsekracji chrztu otrzymali oni, [...] znak i dar tak wielkiego powołania i łaski, aby [...] mogli i byli zobowiązani dążyć do doskonałości [...]. Do nabywania zaś tej doskonałości zobowiązani są kapłani ze szczególnego względu, ponieważ poświęceni Bogu nowym sposobem w momencie przyjęcia święceń stają się żywymi narzędziami Chrystusa Wiecznego Kapłana². Prezbiterzy, żywe narzędzie Chrystusa, działają Jego mocą i w Jego imieniu – „agere in persona Christi”. Prezbiterzy uobecniają Chrystusa; prezbiterzy są w Kościele i dla Kościoła sakramentalnym

¹ Dekret soborowy *Presbyterorum ordinis*, wstęp.

² Tamże, nr 12.

uobecnieniem Jezusa Chrystusa, Głowy i Pasterza, głoszą autorytatywnie Jego słowo, powtarzają Jego znaki przebaczenia i daru zbawienia, zwłaszcza w sakramencie chrztu, pokuty oraz Eucharystii³. To zobowiązuje prezbiterów, do naśladowania tego, co sprawują⁴. Konsekwencją wierności i zaangażowania kapłana jest jego postawa wobec Boga i wobec ludzi. Winien on być oddany służbie Bogu – *homo Dei*, i służbie Ludowi Bożemu w Kościele – *homo hominis*⁵.

Myśli zawarte w nauczaniu dekretu o posłudze i życiu kapłańskim *Presbyterorum ordinis* oraz w adhortacji posynodalnej *Pastores dabo vobis* podjął synod lwowski. Przez święcenia kapłańskie prezbiterzy wchodzi w funkcje Chrystusa i działają *in persona Christi*:

Przez sakrament kapłaństwa, na mocy ustanowienia Bożego, niektórzy spośród wiernych są konsekrowani i przeznaczeni do wypełniania w Osobie Chrystusa Głowy misji nauczania, uświęcania i kierowania Ludem Bożym [575]⁶. Kapłan działający na mocy święceń kapłańskich w Osobie Chrystusa powinien naśladować Go w całkowitym oddaniu się Ojcu dla uświęcenia i zbawienia dusz ludzkich [69 § 2].

Naśladowanie Chrystusa zobowiązuje prezbiterów, aby dążyli do świętości. Sobór watykański II naucza o powszechnym powołaniu do świętości; w przypadku prezbitera trzeba mówić o jakimś szczególnym powołaniu do świętości. Tylko kapłan promieniujący świętością może stawać się przewodnikiem i nauczycielem dla innych na drodze do świętości⁷. Synod lwowski poleca kapłanom, aby – odpowiadając wielkodusznie na wezwanie Chrystusa do życia według rad ewangelicznych – naśladowali Go w czystości, w posłuszeństwie i ubóstwie [por. 74]. Kapłani zobowiązani są do czystości doskonałej:

Ze względu na Królestwo Niebieskie kapłani powinni zachować doskonałą czystość, oddając Bogu serce niepodzielne w celibacie. Celibat jest specjalnym darem Bożym, dzięki któremu kapłani mogą swobodnie oddać się na służbę Bogu i ludziom [75 § 1].

Dla zachowania czystości winni kapłani modlić się, praktykować umartwienie zewnętrzne i wewnętrzne, unikać niebezpiecznych okazji, spotkań i znajomości, a także korzystać z pomocy innych kapłanów, ich modlitwy, życzliwych uwag i braterskiej przyjaźni [por. 75 § 2–3]. Naśladując Chrystusa kapłan praktykuje cnotę posłuszeństwa:

³ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastorem dabo vobis”*, 25 III 1992, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 13:1992, nr 3–4, nr 15.

⁴ Por. K. Wojtyła, *U podstaw odnowy*, Kraków 1972, s. 199–200.

⁵ Por. S. Nowak, *Styl kapłaństwa Jana Pawła II w jego posłudze apostolskiej*, [w:] *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. D. Szczurek, Kraków 1997, s. 30 n.

⁶ Wszystkie liczby, umieszczone w nawiasie kwadratowym, odnoszą się do numeracji statutów, zamieszczonych w: *Statuty duszpasterskiego synodu archidiecezji lwowskiej i diecezji łuckiej*, Lwów 1997.

⁷ Por. K. Wojtyła, *Dar i tajemnica*, Kraków 1996, s. 86.

„Kapłan wpatrzony w Jezusa Chrystusa posłusznego woli Ojca, naśladuje Go w posłuszeństwie Papieżowi i swojemu biskupowi” [76 § 1]. Posłuszeństwo kapłańskie jawi się jako szacunek wobec władzy diecezjalnej i ochotne wypełnianie jej poleceń. Przejawia się w kulturalnym odnoszeniu się do wszystkich przełożonych oraz w rozsądnym podejściu do ich pasterskich poczynań i sprawiedliwym oraz roztropnym wypowiedaniu własnych ocen i sądów na ten temat [por. 76 § 2–3]. Ubóstwo kapłańskie wymaga właściwego traktowania dóbr materialnych:

Dawanie świadectwa Chrystusowi ubogiemu, konieczność przeciwstawiania się współczesnemu konsumpcjonizmowi oraz skuteczność duszpasterskiego oddziaływania wymaga od kapłanów umiłowania ducha ubóstwa i nieprzywiązywania się do rzeczy materialnych [77 § 1].

Kapłani winni zachować prostotę i skromność w urządzaniu mieszkania, w nabywaniu przedmiotów codziennego użytku i jakichkolwiek dóbr materialnych. Korzystając z dóbr materialnych, pozostawionych im do osobistej dyspozycji, niech umieją się dzielić z potrzebującymi i przeznaczać je na cele charytatywne [por. 77 § 2–3].

Źródłem uświęcenia i pobożności kapłańskiej na co dzień ma być godne i pobożne odprawianie mszy świętej, odmawianie liturgii godzin, rozmyślanie, adoracja Najświętszego Sakramentu, lektura pisma świętego i dzieł ascetycznych, modlitwa różańcowa i rachunek sumienia. Nieodłączną cechą duchowości kapłańskiej jest szczególna miłość i nabożeństwo do Matki Bożej. Kapłani zobowiązani są regularnie przystępować do sakramentu pokuty, uczestniczyć we wspólnych dniach skupienia i odprawiać co roku trzydniowe rekolekcje zamknięte. Zewnętrznym wyrazem dania świadectwa wartościom duchowym jest strój duchowny. Dla pogłębienia i rozwijania duchowości kapłańskiej mają służyć pomocą diecezjalni i dekanalni ojcowie duchowni. W trosce o kierownictwo duchowe kapłanów należy ustanowić dla nich stałych spowiedników, zwłaszcza w większych ośrodkach archidiecezji [por. 71–73, 79–81].

Dla własnego rozwoju duchowego i dla przewodnictwa duchowego wiernym zachodzi potrzeba kształtowania w życiu wewnętrznym ducha ofiary:

Krzyż w codziennym życiu kapłańskim jest warunkiem skutecznego głoszenia i pełnego przeżywania tajemnicy zbawienia. Niech kapłani kształtują w sobie ducha ofiary, nie tylko przyjmując trud wynikający z ich zobowiązań kapłańskich, ale także w duchu ofiary przyjmują i przeżywają wszelkie cierpienia, niezrozumienie, niewdzięczność, bezsilność, zmęczenie i przeciążenie [82].

Duch wyrzeczenia domaga się od kapłanów szczególnego zrozumienia trzeźwości [por. 78].

Ukazany przez synod program troski o życie wewnętrzne kapłanów i o jego rozwój stanowi zarazem program ich formacji duchowej i ludz-

kiej. Program ten uzupełnia wezwanie do budowania jedności ludu Bożego:

Wszyscy kapłani powinni budować jedność Kościoła zarówno modlitwą jak i świadomym działaniem w parafii, dekanacie i Archidiecezji. Braterska życzliwość i współpraca powinny łączyć kapłanów diecezjalnych i zakonnych [91 § 1].

Budowanie wspólnoty kościelnej wymaga od kapłanów utrzymywania jedności z biskupem:

Kapłani, którzy z biskupem stanowią jedno prezbiterium, jego pomoc i narzędzie w służeniu Ludowi Bożemu, powinni uznawać szczerze biskupa za swego ojca i ze czcią okazywać mu posłuszeństwo [3 § 1].

Budowanie wspólnoty kościelnej polega na utrzymywaniu braterskiej więzi między kapłanami. Wyraża się to: wspólnym przeżywaniem rocznicy święceń, organizowaniem kongregacji dekanalnych połączonych ze wspólną modlitwą i rozważaniem tematów teologicznych, cotygodniowym spotkaniem duszpasterskiego zespołu parafialnego, wspólnym odmawianiem Liturgii Godzin, spotkaniami kapłańskimi z okazji odpustów, imienin, wigilii, opłatków, kolędy i innych [por. 93]. Ważnym wyrazem braterskiej jedności wśród kapłanów jest należyte traktowanie kapłanów starych, emerytów, chorych, a także pamięć o kapłanach zmarłych. W tej sprawie szczególna rola przypada *Caritas Sacerdotalis*: troska o pielęgnowanie świętości kapłańskiej, a także o rozwój wzajemnej czynności spoczywa na diecezjalnej *Caritas Sacerdotalis*. Podstawowym jej zadaniem jest zapewnienie pomocy każdemu kapłanowi w jego doczesnej lub duchowej potrzebie, aby w jakimkolwiek ciężkim położeniu był otoczony troską i modlitwą wspólnoty kapłańskiej [97].

Obowiązkiem kapłanów jest popieranie, opartych na sprawiedliwości i miłości, pokoju i zgody między ludźmi, jak również wystrzeżenie się tego wszystkiego, co prowadzi do podziałów we wspólnocie wiernych. Kapłan winien cechować się w kontaktach z ludźmi wysoką kulturą i z szacunkiem odnosić się do każdego człowieka, unikając zarówno wyniosłości, jak i zbytnej poufałości [por. 100, 101, 104]. Kościół w swoim nauczaniu i dyscyplinie ogromną wagę przywiązuje do stałej i ciągłej formacji kapłańskiej. Wyrazem tego jest specjalny dekret soborowy o formacji kapłańskiej *Optatam totius*, jak również posynodalna adhortacja *Pastores dabo vobis*. Mówią one o wielorakiej formacji: ludzkiej, duchowej, intelektualnej i pastoralnej. *Kodeks prawa kanonicznego* podkreśla potrzebę formacji intelektualnej i pastoralnej: „Duchowni również po przyjęciu kapłaństwa powinni kontynuować studia teologiczne. Niech starają się postępować za tą solidną doktryną, opartą na Piśmie świętym, przekazaną przez przodków i powszechnie przyjętą przez Kościół, która jest określona zwłaszcza w dokumentach soboru i Biskupów Rzymskich, unikając świeckich nowości oraz fałszywej wiedzy” (kan. 279, § 1). Potrzeba rzetelnej i po-

głębszej wiedzy teologicznej oraz znajomości metod duszpasterskich wynika z natury i misji kapłaństwa służebnego oraz z sytuacji Kościoła we współczesnym świecie⁸. Synod lwowski podejmuje wskazania soborowe i postanowienia kodeksu:

Przepowiadanie Ewangelii jako podstawowa funkcja posługiwania kapłańskiego wymaga od kapłanów ciągłego pogłębiania wiedzy teologicznej [83].

Stałą formą dokształcania teologicznego i pastoralnego są kursy duszpasterskie, katechetyczne, kongregacje rejonowe i dekanalne. Kapłani zobowiązani są do składania egzaminów wikariuszowskich, a potem egzaminów kwalifikacyjnych zastępujących konkursy proboszczowskie. Oprócz wspólnotowych, zorganizowanych form pogłębiania wiedzy teologicznej i pastoralnej kapłani powinni czynić to także prywatnie. Każdy kapłan winien posiadać bibliotekę zaopatrzoną w dzieła z dziedziny nauk kościelnych. Godne pochwały jest organizowanie bibliotek dekanalnych dla duchowieństwa. Zachęca się kapłanów, aby korzystając z tradycyjnych form dokształcania, szukali również nowych skutecznych sposobów pogłębiania wiedzy teologicznej i pastoralnej. Chodzi tu o korzystanie z najnowszych technik elektronicznych, z kaset i internetu [por. 84–86, 89, 90].

Szczególnym zadaniem prezbiterów jest troska o powołania kapłańskie, zarówno te rodzące się, jak i te z różnym stażem kapłańskim. Synod określa następująco powołanie kapłańskie:

Powołanie kapłańskie jest Bożym wezwaniem do uobecnienia i kontynuowania zbawczej misji i jednoczenia ludzi z Bogiem oraz między sobą, wielkodusznie przyjętym przez człowieka, przez Kościół potwierdzonym [117].

Odpowiedzialność za powołania spoczywa na rodzinie, parafii i archidiecezji; uczestniczą w niej rodzice, kapłani, nauczyciele i wychowawcy. W szczególności za dar powołania odpowiedzialny jest sam powołany do służby Bożej. Powinien odpowiedzieć całkowitym darem z samego siebie, przez całe życie [por. 123, 188].

Nawiązując do ubóstwa kapłańskiego, synod lwowski apeluje do wiernych, aby zadbali o sprawy materialno-bytowe kapłanów:

Lud Boży archidiecezji zawsze troszczył się o godne warunki życia i pracy swoich kapłanów, uważając to słusznie za swoją religijną powinność [105].

Synod, ukazując bogaty program duchowości kapłańskiej, podkreśla potrzebę wielostronnego rozwoju prezbiterów.

WSPÓLPRACA KAPŁANÓW ZE ŚWIECKIMI I ZAKONNIKAMI

Sobór watykański II, odpowiadając na podstawowe pytanie: Czym jest Kościół?, odwołał się do idei ludu Bożego, ludu wybranego, usta-

⁸ Por. J. Dyduch, *Formacja intelektualna w świetle adhortacji „Pastores dabo vobis”*, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 130:1992, nr 7–9, s. 114 n.

nowionego i poświęconego przez Boga⁹. Lud Boży stanowią wierni świeccy, duchowni oraz osoby konsekrowane. Konsekwencją takiego postrzegania ludu Bożego jest zasada współpracy. Nauczca Vaticanum II: „Po tym zażyłym obcowaniu z sobą świeckich i pasterzy spodziewać się należy rozlicznych dóbr dla Kościoła”¹⁰. Synod lwowski podejmuje to nauczanie soborowe. Pojęcie ludu Bożego jest przywoływane w różnych kontekstach w statutach synodalnych. Jak sam synod był dziełem wspólnym; duchowieństwa, świeckich i zakonników, tak również jego postanowienia odzwierciedlają ideę Ludu Bożego, zwracając uwagę, zarówno na jej elementy zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Synod stwierdza:

Do widzialnej struktury Kościoła, tak powszechnego jak partykularnego, należą katolicy świeccy. Wraz z duchowieństwem oraz osobami konsekrowanymi przez profesję rad ewangelicznych stanowią oni Lud Boży archidiecezji [192].

Synod przywołuje także soborowa naukę o wspólnym uczestnictwie pasterzy i świeckich w potrójnej misji Chrystusa:

Z racji przyjętego chrztu i bierzmowania oraz więzi hierarchicznej z Głową Kościoła i pasterzami katolicy świeccy uczestniczą w kapłańskiej, prorockiej oraz królewskiej godności Chrystusa [193 § 1].

Kapłani powinni utrzymywać dynamiczną współpracę ze świeckimi, poznawać ich sposoby myślenia, a także problemy ich życia codziennego. Obecność kapłanów wśród świeckich winna mieć charakter duszpasterski. Taka łączność duszpasterzy i świeckich dokonuje się we wspólnocie parafialnej. Odpowiedzialność świeckich wobec pasterzy jawi się jako życie z wiary i postawa pełna gorliwości, jako szacunek dla trudu kapłanów i ich poświęcenia. Wierni świeccy powinni modlić się o powołania kapłańskie, o wytrwanie tych, którzy przyjęli sakrament kapłaństwa, oraz za zmarłych kapłanów. Świeccy tworzą właściwą atmosferę domową i środowiskową, ułatwiającą wzrost powołań oraz utwierdzającą powołanych w przekonaniu o słuszności obranej drogi. Winni wzajemnie współpracować we wspólnym usświęcaniu oraz w pogłębianiu wiedzy i kultury, a także pomagać w pracy duszpasterskiej, w szczególności w prowadzeniu spraw materialnych [por. 103, 207].

Najbliższymi współpracownikami duszpasterzy są osoby pełniące różne funkcje w parafii. Są to: katecheci, pracownicy kancelaryjni, gospodynie plebańskie, organiści, kościelni, grabarze, sprzątaczkki i inni. Wspomagają oni duszpasterzy w pracy dla dobra parafii. Dlatego powinni traktować swoje obowiązki jako wkład w życie wspólnoty parafialnej. Powinni odznaczać się sumiennością, rzetelnością i punktualnością. Do duszpasterzy mają się odnosić z szacunkiem, życzliwością i lojalnością [por. 379, 381]. Winni posiadać odpowiednie kwalifikacje:

⁹ Por. Y. Congar, *Kościół jako Lud Boży*, „Concilium” 1–10:1965/6, s. 18.

¹⁰ Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, nr 37.

Na pracowników kościelnych należy powoływać ludzi odpowiednich, a więc posiadających potrzebne kwalifikacje zawodowe oraz autentycznie religijnych, a przy tym nieskazitelnie uczciwych, posiadających zamiłowanie do pracy i porządku, psychicznie zdrowych, pozostających poza wszelkim podejrzeniem o skłonności do pijaństwa [380 § 1].

Do zatrudnionych duszpasterze powinni odnosić się z wyrozumiałością, uprzejmością i życzliwością. Każdy zatrudniony ma być sprawiedliwie i terminowo wynagradzany i mieć ubezpieczenie społeczne. Duszpasterze winni im ułatwiać ciągle dokształcanie celem podnoszenia kwalifikacji zawodowych i stwarzać możliwości pogłębienia formacji duchowej. Z tych możliwości pracownicy kościelni są zobowiązani skorzystać [por. 381, 383].

Ważnym posoborowym instrumentem współpracy wiernych świeckich z kapłanami są rady duszpasterskie. *Kodeks prawa kanonicznego* postanawia: „Jeśli zdaniem biskupa diecezjalnego, po zasięgnięciu opinii Rady Kapłańskiej, byłoby to pożyteczne, należy w każdej parafii ustanowić radę duszpasterską. Ma jej przewodniczyć proboszcz, a członkami powinni być wierni wraz z tymi, którzy z urzędu uczestniczą w trosce duszpasterskiej o parafię i pomagają w ożywianiu działalności pasterskiej” [kan. 536, § 1]. Synod lwowski w swoich postanowieniach przywołuje kanon 536 i mówi o parafialnych radach duszpasterskich. Postrzega je jako organy doradcze proboszcza, który im przewodniczy. Nawiązuje równocześnie do smutnych i negatywnych doświadczeń okresu totalitarnego, w którym tak zwane komitety kościelne, narzucone przez władze państwowe, działały na szkodę Kościoła. Dlatego apeluje o szczególną roztropność i ostrożność w tworzeniu parafialnych rad duszpasterskich [por. 34].

Synod wypracował *Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej*, który stwierdza: „Celem Parafialnej Rady Duszpasterskiej jest wspomaganie proboszcza w sprawach dotyczących całokształtu działalności duszpasterskiej w parafii” [art. 1] oraz: „Osoby zatwierdzone jako członkowie rady składają na ręce proboszcza przyrzeczenie, że w miarę swoich sił i z poczuciem odpowiedzialności będą wspomagały proboszcza w ożywianiu działalności duszpasterskiej” [art. 4]¹¹. Członkowie rady to aktyw duszpasterski, zdający sobie sprawę z misyjnego posłannictwa i obowiązku czynnego udziału w apostołstwie¹². Aby rada parafialna należycie spełniała swoje zadania, musi mieć odpowiednio przygotowanych członków, którzy właściwie potrafią ocenić sytuację duszpasterską parafii i będą udzielać rad, mając na uwadze prawdziwe dobro Kościoła¹³.

¹¹ *Statuty duszpasterskiego synodu...*, s. 237 n.

¹² Por. R. Sobański, *Uwagi o strukturze Parafialnej Rady Duszpasterskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 81:1973, s. 137.

¹³ Por. T. Pieronek, *Podstawy prawne parafialnych rad duszpasterskich*, „Notificiones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1974, s. 91.

Osoby konsekrowane uczestniczą wspólnie z biskupem i duchowieństwem diecezjalnym w budowaniu, wzroście i miłości Kościoła¹⁴. Są one – jak naucza Vaticanum II – zobowiązane, przez modlitwę, pokutę i działalność apostołską, właściwą każdemu instytutowi, angażować się w służbie Kościoła partykularnego¹⁵. Synod wzywa instytuty życia konsekrowanego do współpracy:

Członkowie instytutów zakonnych, tak męskich, jak i żeńskich, dołożą starań, by zapoznać się z życiem i potrzebami Kościoła zarówno w dziedzinie apostołstwa, jak i dobroczynności i przystosowując formy i charakter prowadzonych przez siebie prac do istniejących w archidiecezji norm i praktyk [164 § 1].

Szczególna współpraca kapłanów zakonnych i diecezjalnych dokonuje się w przypadku powierzenia zakonnikom funkcji duszpasterskich, zwłaszcza prowadzenia parafii. Wówczas zakonnicy podlegają w pełnieniu duszpasterstwa i apostołstwa zarówno biskupowi diecezjalnemu, jak i własnemu przełożonemu, którzy winni działać we wzajemnym porozumieniu. Obowiązkiem zakonników jest wierne przestrzeganie norm prawodawstwa diecezjalnego. Na terenie parafii, gdzie znajdują się kościoły zakonne, winna kwitnąć braterska współpraca i zaangażowanie we wspólną sprawę Kościoła. Winna być uszanowana rola proboszcza, odpowiedzialnego za całość duszpasterstwa w parafii [por. 166–168]. Owocem tej współpracy ma być jedność kapłanów diecezjalnych i zakonnych:

Duchowieństwo diecezjalne i zakonne powinno tworzyć jedną rodzinę, złączoną osobą Chrystusa i wspólnym powołaniem apostołskim. Należy dokładać starań, by ta jedność umacniała się i pogłębiała obejmując także kontakty towarzyskie, chrześcijańską przyjaźń i braterstwo [por. 178 § 1].

W parafii ważna jest współpraca duszpasterzy z siostrami zakonnymi. Zachęca się siostry do apostołstwa w parafii przez katechizację, przez angażowanie się w różnorodne formy duszpasterstwa dzieci i młodzieży, w duszpasterstwo rodzin, opiekę nad samotnymi matkami, nad dziećmi w świetlicach, przystaniach dziecięcych lub innych ośrodkach opiekuńczych, a także przez angażowanie się w duszpasterstwo miłosierdzia, niesienie pomocy chorym, samotnym, starym i niepełnym. Współpraca zakonników i siostr z duchowieństwem diecezjalnym zakłada wzajemną dojrzałość, która przejawia się w szacunku dla kapłaństwa i życia zakonnego, w odpowiedzialnym podejściu do własnych obowiązków, w respektowaniu wzajemnych kompetencji, we wspólnie podejmowanych akcjach, w dotrzymywaniu umów i wspólnych ustaleń, w rozwiązywaniu zaistniałych konfliktów w duchu Ewangelii [por. 170–173, 179].

¹⁴ Por. J. Dyduch, *Współpraca instytutów życia konsekrowanego z Kościołem partykularnym*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 15:1997, s. 194.

¹⁵ Por. dekret soborowy *Christus Dominus*, nr 33.

Szczególne znaczenie dla kapłanów diecezjalnych i zakonników posiada współpraca w dziele duszpasterstwa powołań:

Synod świadom tego, że różnorodność powołań wzbogaca Archidiecezję nowymi skarbami ducha i potęguje w niej apostołską żywotność, zaleca wszystkim, tak kapłanom diecezjalnym jak osobom zakonnym, by w Bożym dziele duszpasterstwa powołań współpracowali w budującej zgodzie, próbując prawidłowo odczytać, do jakiego rodzaju życia zaprasza Duch Święty osobę powołaną [187].

Wieloraka współpraca osób konsekrowanych z kapłanami diecezjalnymi jest najlepszym świadectwem o Chrystusie i Ewangelii.

RADA KAPŁAŃSKA I KOLEGIUM KONSULTORÓW

Sobór watykański II naucza o prezbiterium: „Kapłani, pilni współpracownicy stanu biskupiego, jego pomoc i narzędzie, powołani do służenia Ludowi Bożemu, stanowią wraz ze swym biskupem jedno grono kapłańskie (*presbyterium*), poświęcające się różnym powinnościom”¹⁶. Prezbiterium stanowi więc wspólnotę szczególnego rodzaju, której zasadniczym zwrotnikiem jest biskup, dzięki niemu Kościół partykularny włącza się w jedność z Kościołem powszechnym¹⁷. Praktycznym skutkiem odnowionej i pogłębionej przez sobór watykański II teologicznej nauki o prezbiterium było powołanie nowego diecezjalnego organu – Rady Kapłańskiej. Wyraża to w sposób dojrzały *Kodeks prawa kanonicznego*: „W każdej diecezji winna być ustanowiona Rada Kapłańska, czyli zespół kapłanów, będący jakby senatem biskupa i reprezentującym presbyterium. Jej zadaniem jest wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją, zgodnie z przepisami prawa, ażeby możliwie najbardziej pomnażało się dobro pasterskie w powierzony mu części Ludu Bożego” [kan. 495, § 1]. Prawodawca nakazuje biskupowi, aby w diecezji, zgodnie z innymi przepisami prawa, powołał Radę Kapłańską i korzystał z jej pomocy w pasterzowaniu. Rada zaś winna wspierać biskupa w prowadzeniu Ludu Bożego do zbawienia¹⁸.

Synod lwowski poprawnie postrzega wytyczne soborowe i przepisy kodeksowe. Określenie Rady Kapłańskiej, jej celów i zadań jest oparte o wskazania soborowe i zbliżone do sformułowania kodeksowego:

Diecezjalna Rada Kapłańska jest jakby senatem biskupa, czyli zespołem kapłanów reprezentujących całe duchowieństwo Archidiecezji, zarówno diecezjalne, jak i zakonne. Jej zadaniem jest wspieranie biskupa w kierowaniu Archidiecezją, aby możliwie najbardziej pomnażało się dobro pasterskie powierzony mu części Ludu Bożego [15 § 1].

¹⁶ Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, nr 28.

¹⁷ Por. T. Pieronek, *Rada Kapłańska wyrazem soborowej odnowy presbyterium*, „Prawo Kanoniczne” 12:1969, nr 3–4, s. 11.

¹⁸ Por. J. Dyduch, *Kapituła katedralna i Rada Kapłańska*, „Prawo Kanoniczne” 25:1982, nr 3–4, s. 79.

Oprócz postanowień zawartych w statutach, synod wypracował *Statut Rady Kapłańskiej Archidiecezji Lwowskiej* i *Regulamin wyborów do Rady Kapłańskiej Archidiecezji Lwowskiej*¹⁹. Rada Kapłańska jest organem reprezentującym duchowieństwo diecezjalne i zakonne. Reprezentatywny charakter Rady Kapłańskiej jawi się wówczas, gdy są w niej obecni kapłani spełniający różne posługi z wszystkich okęgów diecezji i z różnych generacji. Reprezentuje także poprzez przekazywanie biskupowi postulatów i wniosków kapłańskich²⁰. Kapłani – członkowie Rady – winni przedstawiać biskupowi nie tylko własne opinie, ale także opinie innych kapłanów. W związku z tym konieczny jest żywy i częsty kontakt pomiędzy nimi. Reprezentatywność Rady Kapłańskiej jawi się także w sposobie powoływania jej członków. Najbardziej wówczas, gdy są oni wybierani i wtedy stanowią tak zwaną reprezentację bezpośrednią.

Rada Kapłańska stanowi swoiste forum dialogu kapłanów pomiędzy sobą, a przede wszystkim kapłanów ze swoim biskupem. Poprzez Radę otrzymuje biskup opinie i postulaty kapłanów; z kolei za pośrednictwem Rady docierają do kapłanów plany i zamierzenia biskupa. Formując właściwą opinię i przekazując prezbiterom plany biskupa, Rada przyczynia się do ożywienia i pogłębienia kontaktów między biskupem i kapłanami i w ten sposób staje się płaszczyzną dialogu oraz umacnia wspólnotę prezbiterium²¹. Wszystkie te wątki podejmuje synod lwowski, który nie tylko nazywa Radę „zespołem kapłanów reprezentującym całe duchowieństwo”, ale postanawia, że w jej skład wchodzi piętnastu kapłanów, w tym ośmiu wybranych – a więc większość członków Rady – przez wszystkich kapłanów archidiecezji, zgodnie z regulaminem wyborów. Postanawia on, że bierne i czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim kapłanom diecezjalnym, a także zakonnym, jeśli pracują w duszpasterstwie diecezjalnym²². Rada Kapłańska Archidiecezji Lwowskiej jest forum dialogu, gdyż jej zadaniem jest utrzymywanie stałego kontaktu między arcybiskupem a kapłanami²³.

Rada Kapłańska jest organem doradczym biskupa. Przyznanie Radzie Kapłańskiej zasadniczo tylko głosu doradczego nie czyni jej wcale instytucją drugorzędną i mało znaczącą, odpowiednie bowiem przygotowanie i należycie sformułowany głos doradczo-informacyjny może mieć duży wpływ na decyzję biskupa, a tym samym skutecznie wpływać na kierowanie diecezją²⁴. Głos doradczy sprawia, że zachowana

¹⁹ *Statuty duszpasterskiego synodu...*, s. 235–237.

²⁰ Por. J. Beyer, *De Consilio Presbyterii adnotationes*, „Periodica de re morali canonica liturgica” 60:1971, s. 89.

²¹ Por. J. Wroceński, *Rada Kapłańska według Kodeksu prawa kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 36:1993, nr 1–2, s. 24.

²² *Statuty duszpasterskiego synodu...*, s. 235 n.

²³ Por. tamże, s. 235.

²⁴ Por. J. Dyduch, *Kapituła katedralna...*, s. 89.

jest jedność władzy oraz wykorzystana mądrość i aktywność członków Kościoła, co służy dobru wspólnemu społeczności kościelnej²⁵. Kardynał Karol Wojtyła wysoko cenił głos doradczy Rady Kapłańskiej: „Rada Kapłańska stanowi organizm nowy o charakterze doradczym z głosem konsultatywnym. Jednakże na tym polega znaczenie tego organizmu. Wiadomo bowiem, ile w życiu ludzkim – a bardziej jeszcze w życiu społecznym zależy od właściwego *concilium*, od rozeznania, od opinii, od naświetlenia sprawy, którymi żyje dana społeczność i dla których działa”²⁶.

W ujęciu synodu lwowskiego Rada Kapłańska jest „organem doradczym biskupa w sprawach dotyczących dobra archidiecezji, a zwłaszcza w kwestiach związanych z życiem i posługą kapłanów”²⁷. Biskup zasięga jej opinii w ważniejszych sprawach dotyczących całości kształtu życia religijno-moralnego, administracji, pasterskiego kierowania archidiecezją. Zobowiązany jest wysłuchać opinii Rady w przypadkach wyliczonych przez *Kodeks prawa kanonicznego*. Członkowie Rady Kapłańskiej przedkładają biskupowi propozycje i wnioski dotyczące życia diecezjalnego. Mają to czynić z poczuciem odpowiedzialności za dobro wiary i rozwój życia nadprzyrodzonego wiernych [por. 15, 17].

Rada Kapłańska Archidiecezji Lwowskiej jawi się jako organ inspirowany odnowę życia kapłanów: Na drodze ciągłej odnowy we wspólnocie kapłańskiej powinna przewodniczyć Rada Kapłańska z biskupem diecezjalnym na czele. Jest ona znakiem wspólnoty kapłańskiej, świadectwem współodpowiedzialności i miejscem, w którym powinny się skupiać sprawy i troski prezbiterium diecezjalnego [116].

Prawodawca nakazuje biskupowi powołać Kolegium Konsultorów spośród członków Rady Kapłańskiej. Liczba ich ma wynosić od 6 do 12 [por. KPK kan. 502]. Zadania Kolegium kształtują się w zależności od sytuacji, w jakiej znajduje się stolica biskupia; mianowicie: *sede plena*, *sede vacante*, *sede impedita*. Kolegium ma, w pewnej mierze, przejąć funkcje, jakie do 1983 r. pełniła kapituła katedralna²⁸. Synod lwowski podejmuje nakaz kodeksowy; spośród „członków Rady Kapłańskiej biskup diecezjalny powołuje, zgodnie z kan. 502 KPK, Kolegium Konsultorów na okres 5 lat” [18].

* * *

²⁵ Por. R. Sobański, *Charakterystyka prawna Rady Kapłańskiej*, „Wiadomości Diecezjalne” (Katowice) 37:1969, nr 1–2, s. 7.

²⁶ List do kapłanów z 18 I 1969, „Notificaciones e Curia Metropolitana Cracoviensis” 1969, s. 111.

²⁷ *Statuty duszpasterskiego synodu...*, s. 235 (aneks).

²⁸ Por. M. Sitarz, *Kolegium konsultorów w Kodeksie prawa kanonicznego i w partykularnym prawie polskim*, Lublin 1999, s. 92–125.

Sobór watykański II i *Kodeks prawa kanonicznego* z roku 1983 żądają odnowy życia kapłanów, prezentując jej program. Program ten, z pewnym opóźnieniem spowodowanym niezwykle trudną sytuacją Kościoła lwowskiego, podejmuje duszpasterski synod archidiecezji lwowskiej i diecezji łuckiej. Odnowa życia kapłanów dotyczy przede wszystkim ich życia wewnętrznego. Chodzi tu o naśladowanie Chrystusa i dążenie do doskonałości poprzez realizowanie ducha rad ewangelicznych, sprawowanie i przyjmowanie sakramentów świętych, sprawowanie Najświętszej Ofiary, modlitwę oraz praktyki pobożnościowe i ascetyczne.

Synod wzywa do wzajemnej współpracy kapłanów, świeckich i osoby zakonne. Jedną z instytucjonalnych form tej współpracy są rady duszpasterskie, które należy powoływać w parafiach z wielką roztropnością. Inspiratorem odnowy życia kapłańskiego jest nowy, posoborowy organ doradczy biskupa – Rada Kapłańska. Ma ona charakter reprezentatywny.

LA VITA DEI SACERDOTI NELLA PROSPETTIVA DELLE DECISIONI
DEL SINODO PASTORALE
DELL'ARCIDIOCESI DI LEOPOLI E DELLA DIOCESI DI LUCK (1997)

Riassunto

Il sinodo offre il programma del rinnovamento della vita dei sacerdoti sulla base dell'insegnamento del Vaticano II e delle prescrizioni del *Codice di diritto canonico* del 1983. Il rinnovamento riguarda la vita spirituale dei sacerdoti, i quali devono imitare Cristo ed in questo modo giungere alla santità cristiana. A questo scopo serve la formazione permanente e continua cura della vocazione sacerdotale. Il sinodo chiama i sacerdoti alla collaborazione con i fedeli laici e con i religiosi. Questa collaborazione esprime unità della Chiesa e si esprime nelle diverse forme, tra cui i consigli pastorali, che comunque si deve organizzare nelle parrocchie con grande prudenza. Il ruolo primario nell'iniziare ed ispirare il rinnovamento della vita dei presbiteri compie il Consiglio dei Sacerdoti, essendo nuovo, postconciliare organo consultivo del vescovo.